

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

HOÀNG THỊ THU THỦY

**RUỘNG ĐẤT VÀ KINH TẾ NÔNG NGHIỆP
TỔNG HÀ QUẢNG HUYỆN THẠCH LÂM
TỈNH CAO BẰNG THẾ KỶ XIX**

LUẬN VĂN THẠC SĨ NHÂN VĂN

Thái Nguyên, năm 2014

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

HOÀNG THỊ THU THỦY

RUỘNG ĐẤT VÀ KINH TẾ NÔNG NGHIỆP
TỔNG HÀ QUẢNG HUYỆN THẠCH LÂM
TỈNH CAO BẰNG THẾ KỶ XIX

Chuyên ngành: Lịch sử Việt Nam

Mã số: 60220313

LUẬN VĂN THẠC SĨ NHÂN VĂN

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS ĐÀM THỊ UYÊN

Thái Nguyên, năm 2014

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới giảng viên hướng dẫn khoa học PGS.TS Đàm Thị Uyên, các thầy cô trong tổ Lịch sử Việt Nam – Khoa học lịch sử, trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên, đã chỉ bảo tận tình, động viên khích lệ tác giả trong quá trình học tập và hoàn thiện luận văn.

Trong thời gian đi thực tế làm luận văn tại các làng xã, tác giả đã nhận được sự giúp đỡ của già làng, trưởng bản, Ủy ban nhân dân huyện Hà Quảng. Tác giả xin cảm ơn sự giúp đỡ quý báu đó.

Tác giả xin chân thành cảm ơn gia đình và bạn bè đồng nghiệp đã giúp đỡ tác giả trong quá trình học tập và hoàn thành luận văn.

Thái Nguyên, tháng 08 năm 2014

Tác giả luận văn

Hoàng Thị Thu Thủy

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn này là hoàn toàn trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác

Thái Nguyên, tháng 08 năm 2014

Tác giả luận văn

Hoàng Thị Thu Thủy

**XÁC NHẬN
CỦA KHOA CHUYÊN MÔN**

**XÁC NHẬN
CỦA NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC**

PGS.TS Đàm Thị Uyên

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
Lời cảm ơn	i
Lời cam đoan.....	ii
Mục lục	iii
Danh mục các từ viết tắt	iv
Danh mục các bảng	v
Danh mục các biểu đồ.....	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề	2
3. Mục đích, nhiệm vụ, đối tượng, phạm vi nghiên cứu	4
4. Nguồn tư liệu của đề tài.	5
5. Phương pháp nghiên cứu	6
6. Đóng góp của đề tài	6
7. Cấu trúc của luận văn.....	7
Chương 1: KHÁI QUÁT TỔNG HÀ QUẢNG HUYỆN THẠCH LÂM TỈNH CAO BẰNG	8
1.1. Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên.	8
1.1.1. Vị trí địa lý.....	8
1.1.2. Điều kiện tự nhiên	9
1.2. Khái quát lịch sử hành chính	13
1.3. Các thành phần dân tộc	15
1.3.1. Dân tộc Nùng	17
1.3.2. Dân tộc Tày.....	19
1.3.3. Dân tộc Mông.....	20
1.3.4. Dân tộc Kinh	21
1.3.5. Dân tộc Dao	22
1.3.6. Các dân tộc khác	23
1.4. Khái quát tình hình kinh tế - xã hội Hà Quảng.....	24
1.4.1. Về kinh tế.....	24

1.4.2. Về văn hóa – xã hội	28
Chương 2: RUỘNG ĐẤT Ở TỔNG HÀ QUẢNG HUYỆN THẠCH LÂM TỈNH CAO BẰNG THẾ KỶ XIX	31
2.1. Địa bạ Hà Quảng nửa đầu thế kỷ XIX	31
2.2. Ruộng đất ở Hà Quảng theo địa bạ năm Gia Long 4 (1805)	33
2.2.1. Tình hình ruộng đất khu vực miền núi phía Bắc trước thế kỷ XIX.	33
2.2.2. Tình hình ruộng đất của Hà Quảng tỉnh Cao Bằng theo địa bạ năm Gia Long 4 (1805).....	34
2.3. Tình hình ruộng đất của Hà Quảng, tỉnh Cao Bằng qua tư liệu địa bạ Minh Mệnh 21 (1840).....	48
2.4. So sánh sở hữu ruộng đất ở Hà Quảng nửa đầu thế kỷ XIX theo địa bạ Gia Long 4 (1805) và Minh Mệnh 21 (1840).....	55
2.5. Chế độ tô thuế	63
Chương 3: KINH TẾ NÔNG NGHIỆP Ở TỔNG HÀ QUẢNG HUYỆN THẠCH LÂM TỈNH CAO BẰNG THẾ KỶ XIX	69
3.1. Trồng trọt	70
3.1.1. Canh tác lúa nước.....	70
3.1.2. Làm nương rẫy	79
3.1.3. Làm vườn	84
3.2. Chăn nuôi	85
3.2.1. Nuôi gia súc	86
3.2.2. Nuôi gia cầm	88
3.2.3. Nuôi thủy sản	89
3.3 Kinh tế tự nhiên	89
3.3.1. Hái lượm	90
3.3.2. Săn bắt	91
3.4. Nghi lễ và tín ngưỡng liên quan đến trồng trọt	92
KẾT LUẬN	96
TÀI LIỆU THAM KHẢO	99
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

STT	Ký hiệu	Tên đầy đủ
1	ĐHSPHN	Đại học Sư phạm Hà Nội.
2	ĐHSPTN	Đại học Sư phạm Thái Nguyên
3	HN	Hà Nội
4	KHXH	Khoa học xã hội
5	M.s.th.t.p	Mẫu, sào, thước, tắc, phân <i>Thí dụ:</i> 302 mẫu 3 sào 13 thước 9 tắc 0 phân sẽ được viết tắt là 302.3.13.9.0
6	Nxb	Nhà xuất bản
7	PGS	Phó giáo sư
8	TS	Tiến sĩ
9	TTLTQG I	Trung tâm lưu trữ Quốc gia I
10	T	Tổng
11	Tr	Trang

DANH MỤC CÁC BẢNG BIỂU

	<i>Trang</i>
Bảng 1.1: Các thành phần dân tộc huyện Hà Quảng	16
Bảng 1.2: Tình hình sử dụng đất của huyện Hà Quảng	24
Bảng 2.1: Thống kê địa bạ Hà Quảng nửa đầu thế kỷ XIX	32
Bảng 2.2: Tình hình ruộng đất của Hà Quảng qua địa bạ năm Gia Long 4 (1805).....	35
Bảng 2.3: Tổng diện tích các loại ruộng đất của Hà Quảng theo địa bạ Gia Long 4 (1805)	36
Bảng 2.4: Quy mô ruộng đất thuộc sở hữu của 8 xã của Hà Quảng theo địa bạ Gia Long 4 (1805)	38
Bảng 2.5: Bình quân sở hữu ruộng đất của một chủ theo địa bạ Gia Long 4 (1805).....	41
Bảng 2.6: Diện tích thổ trạch viên tri ở Hà Quảng theo địa bạ Gia Long 4 (1805)....	42
Bảng 2.7: Tình hình giới tính trong sở hữu tư nhân	43
Bảng 2.8: Quy mô sở hữu ruộng tư theo các nhóm họ	45
Bảng 2.9: Tình hình sở hữu ruộng đất của các chức sắc.....	46
Bảng 2.10: Tình hình ruộng đất của Hà Quảng qua địa bạ Minh Mệnh 21 (1840).....	48
Bảng 2.11: Diện tích các loại ruộng đất theo địa bạ Minh Mệnh 21(1840)	49
Bảng 2.12: Quy mô ruộng đất thuộc sở hữu của 3 xã ở Hà Quảng theo địa bạ Minh Mệnh 21 (1840).....	50
Bảng 2.13 : Bình quân sở hữu ruộng đất của một chủ trong 3 xã ở Hà Quảng theo địa bạ Minh Mệnh 21 (1840).....	52
Bảng 2.14: Diện tích thổ trạch viên tri theo địa bạ Minh Mệnh 21 (1840).....	52
Bảng 2.15: Quy mô sở hữu ruộng tư theo các nhóm họ theo địa bạ Minh Mệnh 21 (1840).....	53
Bảng 2.16: Tình hình sở hữu ruộng đất của các chức dịch theo địa bạ Minh Mệnh 21 (1840).....	54
Bảng 2.17 : So sánh sự phân bố các loại ruộng đất theo địa bạ Gia Long 4 (1805) và Minh Mệnh 21 (1840).....	55

Bảng 2.18 : So sánh quy mô sở hữu ruộng đất tư theo địa bạ Gia Long 4 (1805) và Minh Mệnh 21 (1840).....	57
Bảng 2.19: So sánh quy mô sở hữu theo nhóm họ theo địa bạ Gia Long 4 (1805) và Minh Mệnh 21 (1840).....	59
Bảng 2.20: Tình hình sở hữu ruộng đất của các chức sắc theo địa bạ Gia Long 4 (1805) và Minh Mệnh 21 (1840)	62
Bảng 2.21: Biểu thuế ruộng công, tư khu vực III năm 1803	65
Bảng 2.22: Biểu thuế thời Minh Mệnh năm 1840	66
Bảng 2.23: Biểu thuế thời Tự Đức	67

DANH MỤC CÁC BIỂU ĐỒ

Trang

Biểu đồ 2.1: Sự phân bố các loại ruộng đất ở Hà Quảng năm 1805	36
Biểu đồ 2.2: Quy mô sở hữu ruộng tư của Hà Quảng (1805).....	39
Biểu đồ 2.3: Sự phân bố các loại ruộng đất ở Hà Quảng năm 1840	49
Biểu đồ 2.4: Quy mô sở hữu ruộng tư của Hà Quảng (1840).....	50
Biểu đồ 2.5: Sự thay đổi các loại ruộng đất ở Hà Quảng năm 1805, 1840	56
Biểu đồ 2.6: Quy mô sở hữu ruộng đất tại hai thời điểm 1805 và 1840	57
Biểu đồ 2.7: So sánh quy mô sở hữu theo nhóm hộ ở Hà Quảng giữa hai thời điểm 1805 và 1840.....	60